

cători apreciați, ca: Ștefan Berechet, Dan Telemac, cunoscutul profesor și publicist Gr. Tăușan, unii dintre aceștia traducînd direct din limba polonă.

Cărțile lui Sienkiewicz se tipăresc la Brașov, Cîmpulung-Muscel, Sibiu, Pitești, București, Iași, Ploiești.

Se tipărește într-un ritm constant, începînd cu anul 1900, aproape în fiecare an cîte patru sau cinci ediții — romanul *Quo vadis*, a apărut pînă la cel de al doilea război mondial în 14 ediții — ceea ce asigură cititorului român un permanent contact cu creația lui Sienkiewicz și dovedește trainica popularitate de care s-a bucurat la noi scriitorul. În perioada antebelică traducerile se făceau de cele mai multe ori prin intermediul limbii franceze sau germane și numai foarte rar direct din original. Aceasta constituie una din pricinile pentru care calitatea traducerilor suferea adesea, ajungîndu-se în unele cazuri la mutilarea operei, atît din punct de vedere al formei, cît și al conținutului.

În prefața la *Prin foc și sabie*, traducătoarea Sofia Nădejde scrie: „Din punctul de vedere al limbii, ne-am sîrguit a fi cît mai curată și mai românească, fără a ne îndepărta de ideile autorului, dîndu-l întreg și neștirbit, nu după cum fac traducătorii francezi, care lasă zeci și sute de fețe întregi. Am tradus pe cea mai bună lucrare germană și am urmărit-o și de pe original”¹. Cu această remarcă Sofia Nădejde ne informează asupra calității traducerilor care au stat la baza versiunilor românești.

În trecut, atît la noi, cît și în alte țări unde nu exista o politică culturală judicioasă, dirijată, iar la propagarea și răspîndirea produsului spiritual concureau și interese mercantile, traducerile se înfățișau adesea ca niște ogîndiri știrbe sau strîmbe ale operei originale.

Unii traducători denaturau originalul pînă într-atît, încît nu se mai păstra nici intenția, nici tema operei. Se încerca o broderie în jurul unui nucleu epic, întilnit în original, sub o viziune și sub o interpretare ce nu se mai subordonau idealului artistic al scriitorului, și nici ideii conducătoare a operei sale (ex. *O noapte de Crăciun*, traducere de Atanasie Ionescu). Rezultatul era o a doua operă, în care traducătorul colabora cu autorul, dar în care „prima mină” era traducătorul. În asemenea cazuri, se recurgea la o dublare sau chiar triplare a titlului. Astfel, *O noapte de Crăciun*, traducător At. Ionescu, poartă ca subtitlu *Surmenatul și Din memoriile unui preceptor*. Dintre acestea, abia cel de al treilea titlu corespunde originalului: *Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela*. Adaptarea lui At. Ionescu corespunde însă primelor două titluri: *Surmenatul și O noapte de Crăciun*. Menționarea făcută de editură, în josul paginii I-a: „imprimată în folosul cantinelor școlare”, precum și cuvîntul introductiv al traducătorului² ne îndreaptă către o explicație a cauzei denatu-

¹ Henryk Sienkiewicz, *Prin foc și sabie*, traducere și prefață de Sofia Nădejde, București, Ed. Biroului Universal At. Nițeanu, 1925.

² Nuvela lui Sienkiewicz urmărește o notă critică ascuțită, condamna o realitate: sistemul barbar de educare din școlile germanizate, tendința de înăbușire a tradițiilor poloneze, a limbii naționale.

Nuvela înfățișează drama copiilor polonezi, răniți în sentimentul lor patriotic, îndemnați să disprețuiască tot ce este polonez. În traducerea lui At. Ionescu, intenția lui Sienkiewicz este transformată, ratată. Traducătorul adaptează nuvela la un moment de acțiune filantropică, cu ocazia sărbătorilor Crăciunului (de aici subtitlul, *O noapte de Crăciun*) și folosește tema pentru a înfățișa realitatea de neagră mizerie în care trăiesc mulți copii.